

SIASI UESILIANA TAU'ATAINA 'O TONGA

KO E TOHI MINITI

KONIFELENISI KAKATO HONO 102 / 2026



“Ko e ‘Otuá mo Tonga”

— Gospel and Culture —

Rt. Hon. Rev. Dr Tevita Koloa'ia Havea
Palesiteni 'o e Siasi

Rev. 'Alifeleti Tikisoni 'Atiola
Sekelitali Lahi 'o e Konifelenisi

Falelotu Fakamanatu Senituli 'o e Lotu
Nuku'alofa, Tonga

Tu'apulelulu, 02 Siulai 2026



Ko e Hokohoko

1. Tō Folofola Malanga Fakafeta'i Senituli Ua 'o e Lotu'(i)
2. Lotu Fakafeta'i 'o e Senituli Ua 'o e Lotu'(v)
3. Me'a 'a e Tama Pilinisi Kalauní.....(vi)
4. Fakamatala Fakata'u 'a e Palesiteni(vii)
5. Konifelenisi Kakato [1].....(ix)
6. Malanga Sāpate Faka-Konifelenisi(xii)
7. Miniti 'o e Konifelenisi Kakatopepa engeenga
8. Miniti 'o e Konifelenisi Faka–Faifekaupepa pingikī
9. Pāenga 'o e Konifelenisi hono 102/2026.....pepa mata
10. Tohi Uípepa pulū



KO E TOHI MINITI

Konifelenisi Kakato hono Teau mā Ua (102) 'a e Siasi Uesiliana Tau'atāina 'o Tonga

Fakafeta'i Senituli 2 'o e Lotu

Falaite, 26 Siune (10:00 pongipongi)
Falelotu Fakamanatu Senituli 'o e Lotu
Nuku'alofa

Tō Folofola

Malanga Fakafeta'i 'o e Senituli Ua 'o e Lotu

Ko 'Ene 'Afió, Tupou VI,
Ko e Tu'i

Kaveinga mahina ko Sune: Tonga Fonua Monū'ia 'Otua 'aki 'a Sihova.

Kaveinga e malanga— Tau kātoanga fakataha, fakavīkiviki'i 'a e 'Eiki ko Sīsū Kalaisi' i he Senituli Ua 'o e Lotu fakaKalisitiane' i Tonga.

Ko e potu folofola' ko 1 Kolinitō 1:30, 31e.

He 'oku mei he'ene 'Afió ho'omou tu'ú ni pea 'ia Kalaisi Sīsū: 'a ia kuo fokotu'u mei he 'Otua', ko hotau poto'anga, ko hotau fakatonuhia mo fakamā'oni'oni'anga, pea mo hotau huhu'i. Ko ia 'oku vīkiviki', ke ne vīkiviki 'i he 'Eiki'.

Tapu mo e 'Afió 'a e 'Otua' 'oku lotu mo tauhi ki ai 'a Tonga.

Tapu mo e potu toputapu' ni, 'oku fai ai e lotu mo e fakafeangai mā'oni'oni'.

Tapu mo e hou'eiki 'o e fonua', kae 'ūma'ā 'a e kau Taki Lotu 'oku mou tokoni 'i he Ouau Lotu 'o e pongipongi' ni.

Tapu mo e kau muli 'oku nau 'i he fakataha'anga' ni mo kitautolu, kae 'ūma'ā 'a e Konifelenisi Kakato' mo e kāingalotu kotoa pē, 'oku tau lōnuku 'i he Falelotu Senituli', kae 'atā ke fai 'a e malanga'.

Vīkiviki 'i he 'Eiki'

Talateu':

Na'e fōtungā mo anga fēfē 'a Tonga 'i he kamata'anga 'o e Senituli 18? Ko Tonga' ko e ki'i motu si'i pē 'i he 'ōseni Pasifiki'. 'Oku fakafuofua hono tokolahi ki he 15,000 ki he 20,000. Ko e ki'i piliote pē 'a Tonga.

Na'e 'ikai ha maka kula koloa 'a Tonga 'o hangē ko e koulā, pe taiamoní mo e loló; ke makatu'unga ai ha tokanga makehe mai 'a e ngaahi fonua lalahi 'o mamaní. Kae fakafeta'i ki he 'Otua Māfimafi' ko e koloa kānokato 'a Tonga 'i he mape 'a e 'Otua'.

Koe'uhī ko e mahu'inga 'a Tonga ki he 'Otua', na'e kouna ai 'e he 'Otua' 'a e lotu 'o e kau ngāue fakamisinalé ke nau folau mai ki he 'Otu Tonga' mo e ongongo lelei 'o Sīsū Kalaisi'. Ko e ongoongo lelei' ko hono 'alo'i 'a Sīsū Kalaisi ko e 'Alo tofu-pē-taha ne fakatupu', na'e kalusefai ia, pea pekia, pea tēlio, pea toetu'u mei he pekia' i hono 'aho tolu'. Koe'uhī ko e fai angahala mo e talangata'a ki

he 'Otua', na'e fiema'u 'e he kakai 'o Tonga' 'a Sīsū Kalaisi, ko honau Fakamo'ui. 'Oku kei fiema'u pē 'o a'u mai ki he 'ahó ni 'e he kakai 'o e 'Otu Tonga', 'a Sīsū Kalaisi ko honau Fakamo'ui.

'I he 1797, na'e tū'uta mai ai ki Tonga' ni 'a e kau misinale 'e toko hongofulu, mei he Sōsaieti kau Ngāue fakamisinale 'o Lonitoní. Na'e 'ikai ha toko taha na'e fakaului ki he lotu faka-Kalisitiané. Na'e 'ikai ke mateuteu fe'unga 'a e kau ngāue fakamisinale' pea tuai 'enau poto 'i he lea faka—Tonga. Ka na'e ikai pē ngalo, mo tukuange, 'e he 'Otua' 'a Tonga. Na'e kei fakalotoa pē 'e he 'Otua' 'a e kau ngāue fakaMisinale' ke hokohoko atu pē 'enau folau mai ki Tonga, ke talaki 'a e ongoongo lelei.

Ko e fuofua fokotu'u 'o e 'apiako 'a e kau ngāue fakamisinale' na'e fokotu'u ia 'e he ongo tangata'eiki Faifekau ko Misa Sione Tomasi (John Thomas), mo Misa Sione Hasiona (John Hutchinson), 'i Hihifo 'i he 1826. Pea ko e 'uhinga lahi 'o e ola lelei 'o e ngaahi ngāue 'a e kau misinale 'i Hihifo, ko e poto'i ngāue mo maheni 'a e tangata'eiki Faifekau ko Misa Tana (Nathanial Turner).

Na'e tu'uta mai ki Tonga' ni 'a Misa Tana 'i he 1827. Na'e ma'u 'a e taukei mo e maheni ko eni 'a Misa Tana' ko 'ene ngāue kimu'a mo e kau ngāue 'i Nu'u Sila'. Na'e kamata leva 'e Misa Tana hono ako'i 'a e Tohitapu' ki he kāinga Tonga', pea mo fokotu'u 'a e ngaahi ako. Na'e papitaiso 'a e tama Tu'í, Kingi Siasia Tupou I, pea mo e Ta'ahine Kuini, Sālotu Lupepau'u, 'i he māhina ko 'Aokosi 1831. Na'e mokoi 'a e finangalo 'o Tupou I 'i he ta'u 1875, ke fakahuafa 'a e moto 'o e fonua, "Ko e 'Otua' mo Tonga ko hoku tofi'a."

Vikiviki 'i he 'Eiki: ko e ui' pea mo e fili'

'I he poto ta'emahakulea mo kilukilua 'a e 'Otua', na'a ne fili ai 'e he 'Otua' 'a Tonga, ko e taha 'o e fonua vaivai taha 'i māmani, ko hono tofi'a. Ko e 'ofa lahi 'a e 'Otua' na'e ui ai kitautolu ko e fānau 'a e 'Otua'. Pea ko kitautolu ia ko e fānau 'a e 'Otua'. Ko hotau talá ia, mo hotau 'uhingá. Ko e 'Otua' ia, hono potó na'a ne ui mo fili 'a e kakai 'o Tonga', 'oku makatu'unga 'i he 'Otua' toko taha pē, 'o 'ikai ko kitautolu.

Hangē pe ko hono fekau'i atu 'e he 'Eiki Toetu'ú 'a 'ene kau ako', ke nau ō atu ki māmani 'o ngaohi 'a e kakai kotoa pē, ko 'ene kau ako. 'Oku pehē hono ui mo fili 'e he 'Otua' 'a Tonga. 'Oku ne fekau'i atu 'a e kakai 'o Tonga' ke nau ō atu ki māmani 'o talaki 'a e ongoongo lelei 'o Sīsū Kalaisi. Na'e 'ikai ke kumuni loto pē, 'e he kakai Tonga, 'a 'enau mata'ikoloa ko Sīsū Kalaisi, pea nau fiemālie 'o ngata aí. Na'a nau folau atu 'i honau ngaahi pōpaó ki he moana vavale' 'o talaki 'a e ongoongo lelei 'o Sīsū Kalaisi ki he ngaahi fonua kaunga'api. Na'e 'ikai ke nau teki mo manavahē ke 'ave 'a e ongoongo lelei ki Ha'amoā mo Fisi, Solomone, pea mo Papua Niukini, mo e ngaahi fonua 'i he 'ōseni Pasifikí. 'Oku kei hokohoko atu pē 'i he 'ahó ni hono 'ave 'e he kakai Tonga' 'a e ongoongo lelei 'o Sīsū Kalaisi ki he ngaahi tapa kehekehe 'o māmani, 'o hangē ko Siaina, 'Initia mo e ngaahi fonua 'o 'Afilika'.

Vikiviki 'i he 'Eiki: ko e kaka' kuo ne fili mōno tofi'a

'Oku fakamahino mo fakatokanga mai 'a e tangata fatu Saame', monū'iaa' ka ko e Pule'anga 'oku 'Otua' 'aki 'a Sihova'. Ko e taimi 'oku makatu'unga ai 'i he 'Otua' 'a e falala' mo e mo'ui, pea mo hono tataki 'o ha fonua. Pea 'oku 'ikai ngata pē 'i he mahutafea 'a e fonua ko ia' 'i he koloa, ka 'oku tāpuaki'i 'e he 'Otua' 'a e fonua ko ia' 'aki 'a e nonga mo e melino 'oku haohaoa.

'Oku tokanga mo fakamahu'inga 'e he fonua ko ia' 'a e fakamaau totonu 'a e 'Otua'. 'Oku 'ikai ko e fakamatala eni ki ha fonua 'oku haohaoa, ka ko e talanoa ki ha kakai 'o ha fonua kuo nau fakatomala mo tafoki honau lotó 'o kumi ki he 'Otua. Ko e taimi ko ia na'e talangofua ai 'a e kakai 'Isileli' ki he 'Otua' na'e mahutafea 'a e fonua' 'i he koloa', mo nau ikuna'i honau ngaahi fili' pea nau nofo melino. Ko e taimi pē 'oku nau talangata'a mo fai angahala ai ki he 'Otua', pea lomekina kinautolu 'e he tau' mo e faingata'a.

'Oku pehe pē mo Tonga 'i he 'ahó ni. Koe'uhī ko Tonga' ko e tofi'a 'o e 'Otua', 'oku ui 'e he 'Otua' 'a Tonga mo hono kaka' ke tau fakafongā'i 'a e 'Otua' ki māmani.

'Oku ui kitautolu Tonga, ko e kakai 'oku mo'ui 'o fakatatau ki he folofola 'a e 'Otua', pea tau fononga 'i he hala kuo tofa 'e he 'Otua.

'Oku ui kitautolu Tonga, ko e kakai ke tau vahevahe mo talaki atu 'a e 'ofa 'a Sīsū Kalaisi' ki hotau ngaahi fāmili, ki hotau kāinga, pea mo e toko taha Tonga kotoa pē. Ka 'oku 'ikai fakangatangata pē ki hotau ngaahi kau'āfonua, ka 'oku ui 'a e kakai 'o Tonga' ke tau 'alu atu ki he ngaahi kakai 'i he tapa kehekehe 'o māmaní 'o talaki 'a e ongono lelei 'o Sīsū Kalaisi'.

'I he pō na'e puke ai hotau 'Eiki' ke taki ki he fakamaau'anga, na'e folofola 'a Sīsū ki he'ene kau ako, ko e tu'utu'uni fo'ou 'oku ou tuku atu kiate kimoutolu, ke mou fe'ofa'aki, hangē ā ko 'eku 'ofa'i kimoutolu ke pehē foki ho'omou fe'ofa'aki. Ko e me'a ko ē 'e 'ilo ai 'e he kakai kotoa pē, ko e kau ako kimoutolu 'a'akú 'o kapau 'e 'i ai ha mou fe'ofa'aki. Ko hono mo'oní ko e me'a pē ia 'e taha 'e 'ilo'i ai 'a Tonga 'e he ngaahi fonua kaunga'apí, mo e ngaahi fonua 'o māmaní, ko e fonua 'a Tonga 'oku tui hono kakaí ki he 'Eiki ko Sīsū Kalaisi'.

Ko 'etau fe'ofa'aki ke hangē ko e 'ofa 'a e Tamaí ki he 'Aló, mo e 'ofa 'a Sīsū Kalaisi kiate kitautolu; ke pehē 'etau fe'ofa'aki.

Ke hangaifofonga mai 'a e 'Otua' 'o fakaivia kitautolu ke fe'ofa'aki 'a e ngaahi Siasi fakaKalisitiané 'o ma'olunga hake 'i he ngaahi ā–vahevahe kuo fokotu'u 'e he tangata' ke tau māvahevahe ai. Ko e lotu mo e faka'amu ia 'a e 'Apositolo ko Paula'. 'I he huafa hotau 'Eiki' ko Sīsū Kalaisi, ke 'oua na'a tau fakafa'afa'ahi, ka ke tau fakamā'opo'opo kitautolu, mo loto taha, mo fakakaukau taha. Ko 'eku lotu ia, mo e hūfia 'o e ngaahi Siasi 'o Tonga he 'ahó ni, ke tau fili mo fai tu'utu'uni ke tau taha 'ia Sīsū Kalaisi.

Ko e taha 'oku tupu mei he Laumālie Mā'oni'oni'. Ko Sīsū Kalaisi na'e pekia 'i he kolosí ke tau mo'ui ai. Ka 'oku 'ikai ko kinautolu na'a nau fokotu'u 'a e ngaahi Siasi. Ko Sīsū Kalaisi na'e pekia 'i he kolosí ke tau mo'ui ai, kae 'ikai ko e kau Taki 'o e ngāhi Siasi.

Vikiviki 'i he 'Eiki: ko hotau poto'anga

Ko Kolinitō, ko e kolo mo e taulanga koloa'ia mo mahu'inga 'i he fefakatau'aki 'i Kalisi. Koe'uhí ko 'enau fakafepaki ki Loma' na'e faka'auha ai 'a Kolinitō 'i he ta'u 146 kimu'a 'ia Kalaisi' 'e he kau Loma'. Na'e taki fakamālohi 'a e kakai, pea fakatau atu ko e kau popula. Hili 'a e ta'u 'e 100, pea langa hake 'e he 'Emipola ko Suliasi Sisa 'a Kolinitō, ko e kolonia 'o Loma. Na'e fokotu'u 'e he 'Apositolo ko Paula' 'a e Siasi 'i Kolinitō, 'i he 51 ta'u hotau 'Eiki'. Ko e tokolahi 'o e kakai 'o Kolinitō ko e toko ua–kilu ko e kau tangata'i fonua, mo e kau fefine'i fonua 'o Loma. Pea ko e toko nima–kilu, ko e kau hopoate. Neongo 'a e ngāue popula 'a e kau Kalisi' ka ko kinautolu 'a e kakai ako mo faiako 'i he nofo 'a e koló. Na'a nau pōlepole 'i honau potó.

'Oku akonekina kitautolu 'e he 'Apositolo ko Paula', he'ene fakamatala 'oku hā 'ia 1 Kolinitō 1:29–30. 'Oku tau taha 'ia Sisu Kalaisi, pea ko Sisu Kalaisi 'a hotau poto'anga.

Ko e kaveinga 'e ua 'oku tokanga mo fakamamafa'i 'e he 'uluaki 'Ipiseli ki Kolinitō, ko hono fakatonutonu 'a e ngaahi tui mo e ngāhi to'onga mo'ui 'oku hala, pea mo e uki ke tau falala ki he poto 'a e 'Otua' kae 'ikai ko e poto 'a e tangata'. 'Oku fakafehoanaki 'e he 'Apositolo ko Paula' 'a e poto 'a e 'Otua' 'a ē 'oku uho'aki 'a e kalusefai 'o Kalaisi; pea mo e poto 'o māmaní 'a ia 'oku tu'u lotoloto ai 'a e falala ki he poto 'a e tangata pea mo e mafai 'o e tangata'.

Kuo maheni 'a e kainga Kolinitō mo e tukunga fakakaukau 'a e kau Kalisi mo e kau Loma fekau'aki mo e poto 'a e tangata. Ko e poto 'a e tangata' 'oku falala ki he tangata, mo fakahikihiki'i 'a e tangata, mo fe'au'auhi mo siokita. Pea holi ki he mafai mo e tu'unga, ke pule'i 'aki 'a e kakai. Ka 'oku taukave 'a e 'Apositolo ia ko Paula', 'oku laka ange pea mahulu hake 'a e poto ia 'o e 'Otua'. 'Oku makatu'unga ia he kolosi 'o Kalaisi' pea 'oku ne tataki kitautolu ke tau mo'ui fakavaivai 'i he 'ao 'o e 'Otua', mo loto taha, pea mo fakakaukau taha, 'ia Kalaisi.

Vikiviki 'i he 'Eiki'

'Ia Kalaisi Sīsū, ko e hā 'a e poto 'o e 'Otua? 'Oku 'ia Sīsū Kalaisi 'a e poto 'o e 'Otua', pea tau ma'u 'a e poto ko ia 'i he laumālie 'o Kalaisi, pe ko e Laumālie Mā'oni'oni. Ko 'etau 'ia Kalaisi pea 'oku hoko leva 'a Kalaisi ko hotau poto'anga, mo hotau fakatonuhia'anga, mo hotau mā'oni'oni'anga, pea mo hotau huhu'i. 'Oku tau 'ia Kalaisi pē koe'uhī ko e kelesi 'a e 'Otua' 'i he'etau mo'ui. 'Oku ui kitautolu 'e he 'Otua' ko 'ene fānau, 'oku tau lolotonga 'ia Kalaisi, pea ko Kalaisi 'oku makatu'unga ai 'etau 'amanaki ki he langilangi 'o e 'Otua'. Ko 'etau vīkiviki'i ia, ko 'etau polepole' ia. 'I he'etau 'ia Kalaisi. Ko e 'uuni koloa kotoa pē 'a Kalaisi 'oku 'akitautolu ia.

Ko hotau fakatonuhia'anga— 'Oku fakamatala 'a e fakatonuhia' ki he 'etau feohi, pe ko hotau vā mo e 'Otua. Ko e ta'ata'a 'o Kalaisi na'e lilingi 'i he kolosi' 'oku makatu'unga ai 'etau fakalelei, pe vā lelei mo e 'Otua.

Ko hotau fakamā'oni'oni'anga— 'Oku fakamatala 'a Paula 'i he kamatanga 'ene 'Ipiseli' ki he Siasi 'i Kolinitō, ko e kakai kinautolu na'e fakatāpui ma'a Kalaisi. Ko e kakai kinautolu na'e fakaului ki he fa'ahinga tapu. Ko e ui 'o e Siasi ke mo'ui mā'oni'oni. Ko e taumu'a 'a e ngaahi Siasi ke 'oua na'a tau 'auha, ka tau ma'u 'a e mo'ui ta'engata. 'I he ngaahi Siasi lahi 'i he aho nī ko e taumu'a ko e mo'ui fiefia mo e mo'ui fiemālie, ka 'oku 'ikai ko e fakamo'ui ia 'a e 'Otua, mo e mo'ui mā'oni'oni 'a e 'Otua.

Na'e tohi 'a e 'Apositolo ko Pita' 'o fakalotolahi'i e kau Kalisitiane' 'i he kamata'anga, na'e fakatanga'i ai, mo ngaahi kovi'i, koe'uhī ko 'enau tu'i. Ka ko kimoutolu' ko e ha'a fili, ko e tu'unga taula'eiki fakatu'i, ko e kakai tapu; ko e fa'ahinga 'oku ma'a ne me'a tonu, koe'uhia ke mou ongoongo atu 'a e ngaahi lelei 'o 'Ene 'Afió, 'a ia na'a ne ui mai ai kimoutolu mei he po'ulī ki he maama fakafo 'a'ana. Ko hotau huhu'ī na'e fua 'e Kalaisi 'a e ngaahi angahala 'a kitautolu ki hono sinó 'i he kolosi. Na'e hoka'i ia' koe'uhī ko 'etau angahala, na'e tutuki ia' koe'uhī ko 'etau ngaahi hia. Na'e hilifaki kiate ia hotau tautea fakamelinó. Na'e huhu'i mo fakatau kitautolu 'e Kalaisi 'aki hono ta'ata'a.

Ko e 'uuni tāpuaki' ni, 'a hotau fakatonuhia'anga, mo hotau mā'oni'oni'anga, pea mo hotau huhu'ī. 'E 'ikai ke tau ala ma'u ia 'e kitautolu 'aki hotau ivi' mo hotau potó. 'Oku taha mātē pē 'a e makatu'unga, ko e 'Alo tofu pē taha na'e fakatupú, 'a Sīsū Kalaisi.

Vīkiviki 'i he 'Eiki'

Fakamā'opo'opo

'Oku tau ma'alali mo kātōanga'i he ahó ni 'a e 'ofa 'a e 'Otua, pea mo 'ene ngaahi ngāue fakafo ma'a Tonga, 'i he ta'u ko 'eni 'e uangeau 'o e lotu fakakalisitiane' 'i Tonga. 'Oku makatu'unga 'i hono 'Aló, ko Sīsū Kalaisi. Koe'uhī pē ko e 'ofa lahi 'a e 'Otua' mo 'ene mohu 'i he meesi mo e kelesi, 'oku kei hokohoko atu pē 'a Tonga 'o 'ikai ke mamotu, ko e fonua 'oku tuku mo momoi ki he 'Otua, pea mo e kakai 'oku taha 'i he 'Otua'.

Ke tau lotu:

Ko 'emau Tamai 'oku 'i Hēvani,
'Oku mau fakamālō atu homau huhu'ī, 'o makatu'unga 'i ho 'Aló, ko Sisu Kalaisi;
Tokonia kima'utolu ke mau mo'ui, mo nofo ma'u 'i ho'o melinó,
Tokonia kima'utolu ke mau mo'ui, mo nofo ma'u 'i ho'o potó,
Tokonia kima'utolu ke mau mo'ui, mo nofo ma'u 'i ho'o fakatonuhia', mo ho'o mā'oni'oni,
Tokonia kima'utolu ke mau mo'ui, mo nofo ma'u 'i ho'o 'ofa,
Tauange ke taumalingi mai ho'o 'ofa' he'emau 'ofa ki he kakai kehé.

Vīkiviki 'i he 'Eiki

'EMENI.

Ko e Lotu Fakafeta'i Fakafonua Senituli 2 'o e Lotu 'i Tonga Tonga Fonua Monū'ia, he 'Otua'aki 'a Sihova

Palesiteni 'o e Siasi

Rt. Hon. Rev. Dr Tevita Koloa'ia Havea

Fakalangilangi

'A e 'Afifiona, ko e Tamai, 'Alo mo e Laumālie Mā'oni'oni; ko e toko tolu ka ko e 'Otua pē taha, ko e tu'ukimu'a 'i he 'emau me'a kotoa pē. Ko ho huafa na'e 'omi 'e he kau talafekau 'i he kuohilí, pea ko ia 'oku mau kei hapai 'i he 'emau lotu mo tauhi ki he 'Afiona 'i he Senituli ko eni 'e 2, pea ko e tu'unga ia 'o 'emau fakafeta'i fakafonua ko eni 'oku hiki atu.

Fakafeta'i

'Oku fakafeta'i atu 'a Tonga, he ko e fonua na'e 'ikai ke ma'u 'Otua, pea masiva he lelei; Halelu'ia, kuo monu'ia eni. Fakafeta'i, kuo mau lotu kotoa pe, 'a e Siasi kotoa pe, ki ha 'Otua mo'ui; pea ma'u mo e Folofola Mo'ui, ko e mata'ikoloa ke huluhulu homau hala ki he mo'ui ta'engata.

Malo he tali lotu 'a Kingi Siaosi Tupou I, pea mo e poto fakalaumalie na'a ne fakanofonofu 'aki 'a e fonua ni; kae'uma'a 'a e hou'eiki 'o e fonua mo e kau mateaki na'a nau li'oa mo feilaulau mo'ui koe'uhi ko e Kosipeli 'o e Pule'anga 'o Hevani. 'Oku kei ngangatatu 'enau ngaahi feilaulau mo e akonaki mo'ui 'i homau fonua, pea 'i he mo'ui mo e laumalie 'o e kau muiaki, 'i he tui totonu.

Pea 'oku mau fakafeta'i atu koe'uhi ko kinautolu na'e tui falala mo muimui fiefia ki ho'o ngaahi akonaki, pea nau tu'u he mo'oni, neongo 'a e fakapuhopuha'a 'emau ngaahi faitu'utu'uni.

Fakatomala fakamātoato

- o 'i ha fatongia tauhi lotu ne mau to'ohi ki ai mo liaki ke fai,
- o 'i ha mo'oni faka-'Otua kuo mau hanga kehe mei ai pea taki hee'i ho kakai,
- o 'i ha'amau vaivai ke fakamo'ui 'a e laumalie 'o e kakai, 'o hange ko ho finangalo,
- o 'i ha'amau 'afungi mo viki homau mafai mo e tu'unga, kae 'ikai 'i he 'emau sevaniti mo tamaio'eiki ki ho'o Kosipeli,
- o 'i ha fakalavea loto kuo mau māvahevahe ai, pea mo'ua ai ha tokolahi koe'uhi ko 'emau siokita mo e fakafāsifāsi, pe ko ha'amau ta'etui mo ta'e 'apasia ki he mo'oni 'o e mo'ui pea mo e totonu faka-'Otua.
- o 'i he si'i 'emau angavaivai kae hakeaki'i 'a e 'Afiona ke tu'ukimu'a 'i he 'emau me'a kotoa pe

Kole Fakamolemole

'Oku mau hū atu mo e loto 'apasia ke ke fakamolemole 'emau angahala mo e faihala kotoa pe, kuo monuka ai 'a e lotu lelei na'e ha'u mo Sisu, pea kaungatonu ki homau laumalie.

Hūfia

'Eiki, tapuaki mai 'a e lotu 'i Tonga ke hoko ko ha matavai 'o e monu'ia ki he fonua mo hono kakai 'i he ta'u 'e 200 ka hoko mai.

'Eiki, tapuaki mai ke mau fai mo'oni 'a e lotu, ke ta'ofi 'a e mala'ia 'o 'emau fai ta'etotonu 'a e lotu, 'i homau fonua ni, he 'e afuhia ai 'emau fanau mo homau kaha'u.

Tapuaki mai 'a Tupou mo Ha'a Moheofo, ke nau kei lotu pe koe'uhi ke monu'ia 'enau tataki homau kakai, pea ke kei tau'ataina mo melino 'a Tonga, pea ke kei fai pe Lotu 'i he fonua ni ke lauikuonga pea ta'engata.

Tapuaki mai 'a e feinga kotoa pe 'oku mau fai ke mau afe mei he kovi mo mo'ui haohaoa pea ke hoko 'a Tonga ko e hoifua'anga 'o e 'Afiona.

Tapuaki mai 'a 'Ene 'Afio mo e koloa folofola 'o e Senituli 2, ke huluhulu mai homau hala ke mau fou atu ai. Pea fakamonu'ia ia mo hono fale kae'uma'a 'a e fonua mo hono kakai.

Tukupā

'Oku mau momoi atu 'a e fononga'anga 'o e Lotu 'i Tonga ke tauhi mo tokoni mo kau mai 'a e 'Afiona'; pea ke mau lotu atu ma'u ai pe mo e lotu 'apasia, 'i he huafa 'o ho 'Alo ko Sisu Kalaisi, ko homau huhu'i mo fakamo'ui. 'Emeni

Ko e Pōlotu Fe'iloaki
Konifelenisi hono 102 / 2026
Tūsite, 23 Siune (7.30 efiafi)
Falelotu Fakamanatu Senituli 'o e Lotu
Nuku'alofa

Me'a 'a e Tama Pilinisi Kalauni

Tupouto'a 'Ulukālala

Tapu ki he 'Otua Mafimafi ko e 'Otua 'o Tonga.

Tapu ki he Pilinisesi Pule kae 'uma'a 'a hou'eiki.

Tapu ki he tangata'eiki Palesiteni, kae 'uma'a e kotoa 'o e kau kalisitiane, mo e kau fakaafe 'oku tau 'i hení. 'Oku ou kole ke u hūfanga he ngāhi fakatapu kuo aofaki, kae 'atā ke u fakahoko atu e ki'i lea talitali, ko e feinga ke fakaa'usia atu e tāpuaki 'o e felōngoaki. Ke hōhoa tatau 'a kinautolu 'oku tū'uta maí pea mo e māfana e lotu 'o e kakai 'oku nau talitali atu.

Fakafeta'i ki he 'Eiki 'aki e lotu māfana tatau, ho'omou lava maí taki taha ki he Konifelenisi ko ení, mo e mahu'inga tatau mo e tū'uta mai 'a e lotu faka-kalisitiane ki hotau ki'i fonua masiva ni 'i he senituli 'e ua kimu'a. He ko e monū'ia'anga pē ia hotau ki'i fonua, neongo ne mou 'osi fai folau pē fuoloa ange he ta'u 'e 200 kimu'a aí, pea mo e ngāhi ta'u mai kimu'i ni, ka 'oku toki monū'ia pē 'i he fakatonu ki he folau ko eni 'a e lotu.

Hangē pē kuo mou mea'i ko e kaveinga 'etau katoanga ko e "Senituli 'e Ua: Tonga Fonua Monū'ia." 'Oku akonaki mai 'e he kau Faifekau, ko e lea "monū'ia" ko e lea mahu'inga mo loloto hono 'uhinga. 'Oku 'ikai 'uhinga ki ha fiefia taimi nounou, pe ki ha faingamālie 'oku tau 'inasi fakataimi pē ki ai. Pea 'oku 'uhinga ia ki ha lelei 'oku tu'uloa. Pea 'oku lea pē ki ai 'a e fatu Saame, "hangē ko e 'akau kuo tō ki he ngāhi manga'i vai, 'oku ne fua 'i hono to'ukai; ko hono lau 'e 'ikai mae, pea neongo pe ko e hā 'oku ne fai, 'oku ne monū'ia pē."

Pea ko ho'omou 'i hení ki he Konifelenisi ni, ko e taha 'o e ngāhi ngāue 'elito, 'oku fa'a ngāue 'aki, ko e lakalaka-i-monū. 'Oku 'uhinga ia, ke tau fonofononga atu 'i he monū ko eni kuo tau tofanga aí— Tonga Fonua Monū'ia, ko 'etau 'Otua 'aki 'a Sihova. Ma'u e koloa mahu'inga, ko e lotu folofola. Hokosia ai 'Ene kelesi. Malu, tau'atāina, mo monū'ia 'etau tukufakaholó. 'E 'ikai ha toe faingata'a 'e fo'ou he kaha'u, 'oku 'ikai ke lava 'o ikuna'i 'aki e me'a na'a mou 'osi ako mo fai he senituli 'e ua na'e toki 'osi. Pea he'ikai ha toe laka 'e monū'ia 'o hangē 'i hení.

Ko e faka'osi pē 'oku ou fiefia ke u fakaafe atu, ke fakahoko mu'a e Konifelenisi hoko ki Vava'u. Pe ko fē pē e taimi ko ia ka ko e lotu eni 'o e ngāhi kāingalotu mo e kau taki. Pea kuo Ne tuku kakato ia 'i he'etau tāpuaki fe'iloaki, mo e fononga lau senituli 'oku mou fai, mo hono talitali kimoutolu 'aki e lotu 'o e fatafata māfana.

'Oku ou talamonū atu, Sea, ki he katoanga Senituli Uá: Tonga Fonua Monū'ia, kuo tau kamata' ni. 'Ofa ke monū'ia ai pē 'a e fononga 'a e Siasí 'o a'u ki he pā'angangalu 'o taimí.

'Ofa lahi atu, 'aupito.

Mālō

Konifelenisi Kakato [2]

Pulelulu, 24 Siune (7.30 efiāfi)

Falelotu Fakamanatu Senituli 'o e Lotu
Nuku'alofa

Fakamatala Fakata'u 'a e Palesitení

Rt. Hon. Rev. Dr Tevita Koloa'ia Havea

Ko e me'a tēpū, ko e 'iate kitautolu 'a e 'Otua: 'a e 'Otua 'oku tau tauhi mo tui ki aí, ko e tu'ukimu'a ia 'i he 'etau me'a kotoa pē. Tonga Fonua Monu'ia, he 'Otua 'aki 'a Sihova. Ko e 'Otua na'e falala ki ai 'a e 'Uluaki Fā, pea fatu ai hotau fonua: *ko e 'Otua mo Tonga ko hoku tofi'a.*

Tapu ki ho'omo 'Afifio, King Tupou VI mo Kuini Nanasipau'u.

Tapu mo e Pilinisi Kalauni, Tupouto'a 'Uluakālala mo Pilinisesi Sinaitakala
Tuku'aho, mo Ha'a Ma'afu.

Tapu mo Pilinisesi Sālotē Mafile'o Pilolevu Tuita, Pilinisesi 'Ofeina 'e
Langi Fakafanua, Pilinisi Kalaniuvalu, Pilinisi Tungi, Lord Fakafanua
mo e hou'eiki 'o e fonua.

Tapu ki he 'Eiki Palemia' mo e kau Minisitā, Kau Fakafofonga 'o e Fale Alea', mo e
kau Fakafofonga Fakatipilometika 'o e ngaahi fonua mulí.

Tapu mo Kioa, mo Kau'atoa, mo Ha'a Matapule.

Tapu mo e kau Taki Lotu kotoa pē, mei he ngaahi Konifelenisi fekau'aki
'o e Siasí mei he 'otu mulí na, kae'uma'a 'a e lotu 'i Tonga' ni.

Tapu mo e Sekelitali Lahí mo e Konifelenisi Kakato.

Tapu mo e ngaahi Kau Hiva' mo e kau Fakafe kotoa pē ki he Konifelenisi.

Kae 'atā ke u fakahoko atu 'a e Fakamatala Fakata'u 'a e Palesiteni 'o e Siasí ki he
Konifelenisi hono 102 'a e Siasi Uesiliana Tau'atāina 'o Tonga.

'Oku lau hotau tāpuaki mei he Ta'ehāmaí, he'ene 'omi mo'ui kitautolu kotoa ki he Konifelenisi
ko eni. 'Oku kei lākoifie lelei 'a Tupou VI, ko e Tu'i 'o e 'Otu Tonga', kae'uma'a 'a Kuini Nanasipau'u.
Fakafeta'i he liuaki lelei mai 'a e 'Afiona' mei tu'apule'anga, pea 'oku mau lotu aipē, ke malu'i 'a e
'Afiona' mo ho fale' 'i he me'a kotoa pē, pea mo e taimi kotoa pē.

'Oku ou tomu'a fakafofonga'i atu 'a e Konifelenisi mo e Siasí, ke talamonū atu Tama Tu'i 'o
Tonga, Tupou VI, 'i he 'amanaki ke hoko 'a e fakafeta'i 'o e 'aho na'e fakakoloa ai 'a Tonga, mo e
me'a'ofa lelei ki he kuonga hono 6. *Ke tapuaki'i mai koe 'e Sihova, mo ne tauhi'i! Ke fakaulo mai 'e
Sihova hono fofonga kiate koe, mo ne 'alo'ofa! Ke hangai fofonga mai 'a Sihova kiate koe, mo ne
'atu 'a e melino.*

'Oku kakato 'a e ngaahi fakamatala ki he ngāue 'a e Siasi 'i he Tohi 'Āsenita 'o e Konifelenisi.
Pea 'e toki ma'u faingamalie pē 'a e Konifelenisi ki ai. Ka 'oku ou fie fakamā'opo'opo pē 'a e
faingamalie ko eni ki ha me'a si'i pē.

(i) Kaveinga ngāue 'a e Siasi

Kuo fononga mai 'a e Siasí 'i he ta'uí ni mo e kaveinga: **ko e me'a tēpū ko e 'iate kitautolu
'a e 'Otua.** Ko e fakamā'opo'opo ia 'o e mo'uí mo e lotu ki he Senituli hono 2.

'Oku ou fokotu'u atu 'a e kaveinga ki he 2026-2027: **Ko e 'Otua' mo Tonga** (Gospel and Culture). 'Oku to'o 'a e kaveinga' ni mei he koloa na'e foaki 'e Tupou I, *ko e 'Otua' mo Tonga ko hoku tofi'a*. Ko e faka'amui ke to e lalanga fo'ou 'a e mo'ui 'a e Uesiliana' 'aki 'a e 'Otua' mo Tonga, mo fakamanatu 'a e ngaahi visone 'a Tupou I ki he fonua' pea mo hono kakai.

(ii) Ko e Senituli 2 'o e Lotu 'i Tonga

'Oku tau fakafeta'i he fai faka'atu'i 'a e 'Otua' ki he fonua' mo e lotu, pea kakato mai ki he Ta'u ni 'a e ta'u 'e 200 'o e liukava 'o e tauhi 'otua mu'a ki he tauhi kia Sihova, ko e 'Otua mo'ui. Ko e tumutumu ia 'o 'etau fakafeta'i: kuo ta'u 'e 200 'o 'etau lotu ki he 'Otua mo'ui, pea kuo ta'u 'e 200 'o e koloa'ia 'a e fonua' 'i he Folofola mo'ui, ko e Tohitapu.

'Oku 'ikai ke fakangatangata 'a e fiefia 'o e Senituli 2 ki ha Siasi, 'ikai. 'Oku 'ikai lau Siasi 'a e Senituli 2, pe lau ko hai na'a ne kamata, pea mo e kautaha fakamafola lotu 'oku tau kau ki ai. Ko e lotu 'oku tau fakafeta'i ai, ko e lotu lelei 'a e Tonga na'e ha'u mo Sisu, pea 'oku kaungatonu ki hotau laumalie.

Ko e lotu ko e koloa 'a e 'Otua mo Tonga, pea ko e kaotoanga eni 'a e Tonga kotoa pe mo honau 'Otua. 'Oku tau fakafe'i 'a e Tonga kotoa pe 'oku lotu; ko 'etau kaotoanga fakafeta'i kaotoa eni, pea 'e hokohoko atu.

(iii) Fakakaukaua 'a e kau tui kia Sisu Kalaisi

Na'e pole'i 'a e Siasi 'i he ta'u 'e 5 kuo hili' pe ko e ha nai ha fakamo'oni kuo ta'u 'e 200 'a e lotu 'i Tonga. Ko e taha 'o e ngaahi kaveinga' ko e Fakaului kakai ma'a e 'Otua' mo hono Pule'anga.

Kuo fuoloa 'a e fononga mai 'a e Siasi mo e tokolahi ma'u pe 'a e kau Lotu Fanongo (60%) 'i he kau Lotu Fehu'i (40%). Na'e ngaue'i 'a e taumu'a ni ke kakato 'a e Senituli 2, kuo liliu 'a e tokolahi 'o e kau Lotu Fehu'i mei he peseti 'e 40% ke hiki hake ke 60%, pea holoki 'a e kau Lotu Fanongo mei he 60% ki he 40%. Kuo hiki 20% 'a e Lotu Fehu'i kae holo 20% 'a e kau Fanongo.

Ki he Konifelenisi ko eni, kuo lava 'o hiki ki he peseti 'e nimangofulu tupu (50+) 'a e kau Lotu Fehu'i, pea ko e tapuaki ia. Ka 'e kei hoko atu pe 'a e kaveinga ni ki he kaha'u, pea ko e tefito ia 'o e ngaue Fakalaumalie 'a e Siasi.

(iv) Lau Kotoa 'a e Tohitapu

Ko e taha 'o e ngaahi kaveinga ngaue ki he Senituli 2, ke fokotu'utu'u 'a e ngaahi Polokalama ke lava 'e he toko taha kotoa pe 'o lau kotoa 'a e Tohitapu; tu'o taha pe tu'o ua, meia Senesi kia Fakahā. Na'e vahevahe atu 'i he Tohi Fakafeangar' 'a e ngaahi vahe ke lau; pea na'e to e fakahoko mo e lau Tohitapu fakafonua, mei he ngaahi Siasi fakakolofu, 'o fai mei he Letiō mo e Televisone'. Ko e faingamalie ke lau, ke fanongo, pea ke mamata ki he Tohitapu kaotoa. 'Oku ou fakamalo kiate kinautolu na'e puke 'a e faingamalie te u ki he Senituli 2 ke nau lau mo fanongo mo mamata ai ki he Tohitapu kaotoa.

(v) Ko e Konifelenisi ke Fakata'u 3

Na'a tau 'amanaki ke kamata 'a e Fakata'u 3 'o e Konifelenisi 'i he ta'u ni. Kae me'apango, 'oku te'eki ke kakato 'a e ngaue ki he Konisitutone'. 'Oku fale'i mai mei he Kōmiti Konifelenisi ke toloi atu. 'Oku ou tui 'e 'i ai ha to'utangata 'amui ange te nau toki loto ke fakakakato.

(vi) Ko e ngaahi fatongia 'i tu'a 'o e Siasi

'Oku malohi pe 'a e Siasi mo hono ivi tauhi. 'Oku lahi 'a e langa fakalalakaka 'a e ngaahi Talāsiti' ka 'oku faingamalie pe e ngahi lepa tauhi 'a e Siasi.

Kuo fai 'a e ngaue ki hono fakamahu'inga'i totonu 'a e ngaahi koloa tauhi 'a e Siasi. Pea kuo fakamahu'inga'i 'a e ngaahi naunau fale 'i Tongatapu ni mo muli, pea kei to e 'a e ngaahi Vahefonua 'i tahi, pea kuo 'i ai pe mo e fakafuofua ki he mahu'inga 'o e kelekele 'oku tauhi mo ngaue'aki 'e he Siasi. Pea ko e kongapē eni kuo lava 'a e ngaue ki ai, 'oku fe'unga kaotoa 'a e mahu'inga fakapa'anga 'o e koloa tauhi 'a e Siasi, 'i he Senituli Ua ko eni, mo e \$609,529,069.

(v) Potungāue ki Muli

Ka 'i ai ha faingata'a ki he tauhi lotu 'i he Konifelenisi ko ení, ko e tauhi 'o e ngaahi Vahefonua 'i mulí, mo hotau kakai 'oku lotu 'i mulí. Ko e 'uhinga lahí pē ko e vā-mama'ó, pea mo e kehekehe 'a e ngaahi lao 'o e ngaahi fonua 'oku tau tauhi lotu aí. Pea mahalo na'a kuo taimi ke fakakaukau'i 'e he Poate Ngāue ki Muli ke fakalahi 'ene tokanga' mo 'ene ngāue' ke fokotu'u ā ha Potungāue ki Muli. Kae tuku pē ki he Kōmiti Konifelenisí ke hoko atu ki ai mo e Poate ki Muli.

(vi) Ko e Fakamālō

'Oku ou fakamālō ki he 'Otua' he tokoni mo e tataki ke fakahoko 'a e fatongia' ni. Pea ki he Siasí 'i he kei falala mai ke tauhi 'a e lakanga' ni, 'i he ta'u kuo hili' pea mo e ta'ú ni. 'Oku ou fakamālō lahi ki he 'Afiona, Tupou VI, pea mo Kuini Nanasipau'u, 'i he tataki mo e fakakoloa 'o e fonua pea mo e lotú. 'Oku kei monu'ia 'a e Siasí 'i he vahevahe mai 'e he 'Afiona mo e hou'eiki 'o e fonua' 'a e ngaahi tofi'á ke fai ai 'a e tauhi lotú, pea 'oku mau fakamālō atu.

'Oku ou fakamālō ki he Palēmia' mo e Pule'anga', ki he ngaahi kautaha 'ikai fakapule'anga mo e ngaahi pisinisi, 'i he tokoni kotoa pē kuo lave ai 'a e Siasí.

'Oku ou fakamālō ki he Sekelitali Lahi 'i he to'o fatongia kotoa pē kuo ma'anua mai ai 'a e fononga 'o e Siasí ki he 'ahó ni. 'Amusia koe na'a ke mei ikuna, fakataha mo e kau faifekau 'e mālōlō he ta'ú ni; mālōlō fau e ngāue.

'Oku ou fakamālō ki he ngaahi Siasi fekau'akí mei he ngaahi Konifelenisi 'i mulí; mālōlō ho'omou kei pukepuke atu kimautolu 'i he fononga 'oku tau fai 'i he tuí, pea tau kautaha kotoa ai. Pea ki he kau faifekau' mo e kau fakafofonga', mo e kakai kotoa pē 'o e Siasí, mo e fonua', mo e lotu, mālōlō ho'omou 'ofa mai' mo tokoni mai. Pea faka'osí ki hoku ho'a' mo e fāmili, 'i he tauhi kuo u ta'imālie ai 'i he mo'uí ke lava 'a e fatongia 'o e ta'u fakakoloa ko eni.

'Oku ou talamonu atu ki he fakataha 'a e Konifelenisí ki he ta'ú ni, pea mo e kamata'anga 'o e Senituli hono 3 'o e Lotú 'i Tonga' ni.

Faka'apa'apa atu

Palesiteni 'o e Siasí

Konifelenisi Kakato [1]
Pulelulu, 24 Siune (11.30 ho'atā)

Tali ui, mo e Tala Fatongia 'a e Konifelenisí

1. Ko e Lotu Kamata:

- i. Himi 614 Palesiteni 'o e Siasí
- ii. Matiu 10:16–20 Sekelitali Lahi
- iii. Lotu Rev. Taniela Manu
- iv. Lea Talitali Palesiteni 'o e Siasí

2. Na'e tali ke ngāue'aki 'a e Tohi 'Āsenita na'e 'osi tufakí, pea fakangofua ha tānaki 'e fai ki ai.
3. Na'e tali ui 'a e Konifelenisí 'o muimui ki he Fehu'i 1 (i) *Ko hai 'a e Kau Mēmipa 'o e Konifelenisi?*
4. Na'e tali 'a e vahevahe 'o e Kau Fakafofonga ki he ngaahi Kōmiti Fakaikiiki' 'o fakatatau ki he Fehu'i 1 (ii): *Ko hai kuo fili ke kau ki he Kōmiti Si'i Fakaikiiki 'a e Konifelenisi?*
5. Ko e Pāloti ki he Palesiteni 'a e Siasí mo e Sekelitali 'o e Konifelenisí.

Kōmiti Sivi Pāloti: Lord Tangi 'o Vaonukonuka (Sea), Lord Fielakepa.

Sekelitali: Dr 'Ana Hau'alofa Koloto (NZ), Pita Vuki (TT), Sefesi Tanginoa Lutui

Kau Mēmipa: Manase Siua ('Eua), 'Aleki Pongi (Tt), Brian Langi (NZ), Dr Tevita Tukunga (Tt), Fakahau Valu (Tt), Lopeseli Funaki (Tt), 'Iki Lolohea (Tt), Kalafitoni Latu (Tt), Pita Vi (Tt), Puleiku (Tt), Samisoni Tauelangi (Aust.), Sateki 'Aipolo (Vv), Siola'a Liuaki (Hp), Sione Katoa

(Aust.), Sione Lolohea (Tt), Sitanilei Fakahua (Hp), Matapahiva (USA), Siutaka Tūtoe (Vv), Sulia Makasini (Tt), Tu'amelie Faaitu'a Kemoe'atu (Tt), Viliami Filimone (Hp), 'Epoki Vapulu (USA), Tevita Vao (Tt), Manu Tuiaki (Tt), Mele Finau Tu'uholoaki (Tt), Sateki 'Aipolo (Vv), Talau Fe'aomoeata (Vv), Mohtonu Tupou (Vv), Tupou Paletu'a (Hp), Talanoa Palelei ('Eua), Sione Tangi (NZ), Takivaha Tupou (USA), Sione Tu'i'onetoa Lātū (Vv)

Pālōti ki he

PALESITENI 'O E SIASI'

Dr Tevita Koloa'ia Havea	326
Dr Henelī Taliai Niumeitolu	27
'Alifeleti Tikisoni 'Atiola	21
Samiuela Manitisa Fonua	7
Tulutā Fisi'ihoi	2
Siosifa Koloti Ma'u	2
Sēmisi Kava	1
Tēvita Ngūngūtau Tapueluelu	1
Dr Tēvita Hala Palefau	1
Lord Tu'i'āfitu	1
<i>Ngāhi fili na'e 'ikai 'aonga</i>	5

Kātoa 394

Pālōti ki he

SEKELITALI LAHÍ

'Alifeleti Tikisoni 'Atiola	128
Samiuela Manitisa Fonua	95
Dr Henelī Taliai Niumeitolu	92
Dr Tevita Hala Palefau	14
Siosaia Sisitoutai	10
Tevita Fakataha To'a	7
Siosifa Koloti Ma'u	6
Kavaefiafi Fisi'ihoi	4
Dr Sioeli Vaipulu Kavafolau	4
Dr 'Ungatea Fonua Kata	3
Tēvita Ngūngūtau Tapueluelu	3
Dr Lousiale Mone	3
Taniela Manuofetoa	2
Fredrick Feki	2
'Ikani Taliai Tolu	1
Viliami 'Ofahengāue	1
'Etuete Manuofetoa	1
Mele Malinga Mausia	1
Sēmisi Kava	1
Sione Folaumoetu'i	1
Dr Paula Onoafe Lātū	1
<i>Ngāhi fili na'e 'ikai 'aonga</i>	5

Kātoa 384

6. **Komiti Pālōti Kau Faifekau Akoako:** Sāmiuela Manitisa Fonua (Sea), Dr Sioeli Felekoni Kavafolau Vaipulu, Kava Mone Fisi'ihoi. *Kau ki ai 'a e kau Faifekau Akoako mo 'Ahi'ahi 'o e Konifelenisi'.*

7. Ko e Kau Fakahoko Fatongia 'i he Konifelenisi

i. **Kau Tokoni Sekelitali ki he Fakataha:** Dr Henelī Taliai Niumeitolu, Simote Mēsuilame Veā, mo Mele Malinga Mausia

ii. **Tokoni ki he Miniti:** Siosaia Sisitoutai, Samiuela Maka, Dr Lisiate Kilipeni 'Ulufonua, Sulia Makasini, mo Moala Valu-'i-Muli Mānoa

iii. **Kau Fakatonulea:** Sela Latailakepa (Sea). *Kau Mēmipa:* Semisi Pohiva, Silivia 'Atiola, Sulia Makasini, Makalofi Kakala, Mele Lei Niumeitolu Vao, Taisia Fifita Heimuli, Asolua Fiu Fifita, 'Ana Manisela 'Atiola, Nenase Kavafolau, Christina Liu, Losa Hastings, Kakala Lutui Samani, Sinaitakala Pāunga, Pauline Laimani

iv. **Tauhi Taimi:** Rev. Fotofili Namoa, Mele Finau Tu'uholoaki

v. **Ngāhi Fokotu'u Fakatokanga:** Sekelitali Lahi 'o e Konifelenisi' (Sea). *Kau Mēmipa:* Fredrick Feki, Taniela Tuita

vi. **Sivi 'o e Miniti:** 'Etuete Manuofetoa (Sea), Silivia 'Atiola, Semisi Haveapava Fungalei

vii. Na'e fakataukei 'e he Sekelitali 'o e Konifelenisi 'a e Konifelenisi Kakato ki he founa fakataha:

1) Lao 'o e Tipeiti

- 2) Polokalama Kakato
 3) Ngaahi Me'a 'e 'ikai ke toe paaki
 4) Ko e Website 'a e Konifelenisi: <http://fwc.to/>

8. Na'e talitali 'a e fakafe'iloaki mo e talamonu mei he kau fakafongga mei muli, mo 'enau ngaahi me'a'ofa ki he Konifelenisi

	NGAAHI FAI'ANGA LOTU	TOP
1	Kaingalotu 'i 'Api Tonga – Suva, Fiji	500.00
	PCC Fiji	[^] 5,088.05
2	Kaingalotu mei Pangopango, Samoa	1,000.00
3	Kainga lotu Tonga 'i Siapani	1,800.00
4	Nu'usila	
	Vahefonua Niu Sila	3,000.00
	Vahefonua Tonga 'o Aotearoa (NZ Methodist)	5,000.00
	Ngahi Famili Uesiliana – Panmure, NZ	3,000.00
	SUTT Terapa – Hamilton, NZ	*1,298.70
	Siasi Uesiliana Kalisitiane	500.00
5	Vahefonua Amelika/Hawaii	5,000.00
6	'Aositelelia	
	Vahefonua 'Aositelelia	3,000.00
	Uniting Church of Australia	2,000.00
	Siasi Fakaongo	1,000.00
	Parish Tonga	1,000.00
	SUTT Niusauele	1,000.00
	Mafuaola	2,000.00
	KĀTOA	\$36,186.75

[^]PCC Fiji \$5,000.00 FJD
 *SUTT Te Rapa \$1,000 NZD

9. Ko e ngahi 'ofa na'e foaki 'i he fakafiefia 'a e Konifelenisi hono 102/2026

	NGĀHI VAHEFONUA	TOP
1	Niua Toputapu	10,849.00
2	Niua Fo'ou	5,500.00
3	Samoa (Pagopago)	6,557.00
4	Tongatapu	150,153.00
5	Vava'u	51,142.00
6	Fiji & Sawana	2,726.00
7	Siapani	3,097.00
8	'Eua	21,098.00
9	Pilitania	3,000.00
10	Ha'apai	21,285.00
11	Nu'usila	152,463.00
12	'Aositelelia	528,955.00
13	'Amelika/Hawaii	155,345.00
	KĀTOA	\$1,112,170.00

Malanga Sāpate Faka—Konifelenisi

Siune 28, 2026 | 10 pongipongi

Falelotu Fakamanatu Senituli 'o e Lotu,
Nuku'alofa, Tonga

Palesiteni 'o e Siasí

Rt. Hon. Rev. Dr Tevita Koloa'ia Havea

Ui ki he Lotu: Fakafeta'i kia Sihova, kailavaki hono huafa; Faka'ilo 'ene ngaahi ngāue' ki he ngaahi fa'ahinga. Hiva ki he 'Ene 'Afio, tā ha'ape ki he 'Ene 'Afio. Fakalaulauloto ki he'ene ngaahi ngāue Fakafo. Polepole 'i hono huafa tapuhā: ke fiefia 'a e loto 'o ha'a kumi kia Sihova. Huhū kia Sihova mo hono fu'u ngū. Kumi ki hono fōtungá 'o 'oua 'e tuku (Saame 105.1-4)

Folofola Malanga: *Monū'iaā ka ko e fa'ahinga 'oku 'ilo 'a e ongo fakafiefia'; 'Oku nau hā'ele, 'e Sihova, 'i he maama 'o ho fofonga. 'Oku nau hakahaka 'i ho huafa he 'aho kotoa: Pea 'i ho'o fai totonu' 'oku hiki kinautolu ke mā'olunga* (Saame 89.15-16).

Kaveinga: Ko e ongo fakafiefia (festal shout) 'o e Senituli 2

Ko e tala 'o e monū'ia mei he 'Otua', ko e tala fakafiefia mo faka'amanaki lelei. Ko e fa'ahinga ko ia', 'oku pehē 'e he Saame: *Te nau hiva 'aki 'o ta'engata 'a e ngaahi 'ofa 'a e 'Eiki: Ko hoku ngutu' ni 'e faka'ilo ki he to'utangata mo e to'utangata 'ene fai mo'oni.* Te nau fiefia mo hākahaka 'i honau monū'ia 'i he 'aho kotoa.

Ko e monū'ia mei he 'Otua', 'oku hangē pē ia ha langafale ta'engata 'a e 'Ofa—pe ha me'a 'oku 'i he Langí, 'e ta'eliliu, mo ta'emauea. Ka fai Konivanite mo e 'Otua', hangē ko King Tevita', 'e fokotu'u ma'u 'e Sihova 'ene tala'ofa ki hono hako: ko ho hako 'e tu'u 'o ta'engata; ko hono taloní 'e laui to'utangata. 'E fakamālō'ia 'e he fakataha 'a e fa'ahinga tapu, ho'o fai mo'oni.

'Oku mu'omu'a mai 'ene 'alo'ofa, pea ko e kau monū'ia aí, te nau faka'amu ke afe mai, mo mano, honau 'elelō, ke nau hiva 'aki 'a e ongoongo lelei 'a honau monū'ia.

Na'e pehē 'e he Tokoni Pule 'o Sia'atoutaí, ko e Siupilate', ko e lea Tonga fe'unga taha pē mo ia', ko e mavava. 'I he Saame 100, ko e mavava ko ia', ko e mavava 'a māmani, fakataha mo e fiefia mo e kaikaila: *pea te nau tauhi 'a Sihova 'aki 'a e fiefia, mo Hū ki hono 'aó mo e kaikaila. Ko e Siupilate' ko e mavava 'a māmani, mo e fiefia mo e kaikaila.*

'Oku kāinga pē mavava ko ia' mo e **ongō fakafiefia**, ko e festal shout: ko e kailavaki fiefia kuo Siupeli mo fakatau'atina 'a e hopoate'. Ko e ongo fakafiefia ia 'oku lau ki ai 'a e Saame: *Monū'ia ka ko kinautolu 'oku 'ilo 'a e ongo fakafiefia, te nau hā'ele 'i he maama 'o e fofonga 'o Sihova, pea te nau hākahaka 'i he 'aho kotoa pē.*

Ko e ongo fakafiefia 'o e kailavaki 'o e tau'atāina, ko e me'a pē ia 'oku faka'eieiki pea toputapu, he 'oku fai ki he 'Otua'; pea ko e fai 'e he kau monū'ia, ko e kakai kuo hoifua ki ai.

Na'e ongo mālie pē 'a e hiva 'a e kau 'āngeló ki he kau tauhi sipí 'i he vaó, pea ongo fakafiefia! Ko e melinó kuo 'i māmani, kuo tau'atāina 'a e kakai kuo hoifua ki ai.

To e kailavaki mai pā 'a e ongo fakafiefia ko ení 'i he Toetu'ú, kuo tau tau'atāina ke pekia mo toetu'ú mo Sīsū ki he mo'ui ta'engata.

'Oku 'ikai ke to e kehe 'a Tonga. Na'e pā mai 'a e ongo fakafiefia mo e kau misinalé 'o kamata mei he 1797, mo e 1822, mo e 1826, pea faifai pea toki mafoa 'a e ata 'o e fakapo'uli, pea toki fanongo 'e he motú ki he me'a 'a e Tohitapu', 'o tafoki ai 'a e hou'eiki mo e Hau.

Na'e toki kakato 'a e ongo fakafiefia 'i 'Utui 'i he 1834, pea na'e toki 'ilo ai, tā ko e 'ilo'i kakato 'o e ongo fakafiefia, ko e me'a ia **'a e lotó mo e laumālie**. Pea kuopau ke māfana fakalaumālie ke fanongo 'a e lotó mo e laumālie. Pea ko e fu'u māfana fakalaumālie tatau pē mo ia, na'e vaka ai 'a e Senituli 2 ki Fisi, mo Samoa, 'Otu Solomone' mo Papua Niukini.

Kuo tau a'u mai ki he faka'osinga 'o e Senituli 'e taha, pea mo e kamata'anga 'o e Senituli 'e taha. Pea ko 'etau 'amanaki te tau monu'ia 'i he 'ilo 'a e ongo fakafiefia 'i hono kailavaki 'o e tau'ataina'.

'E 'ikai ke fanongo ha popula ia 'o 'ilo 'a e ongo fakafiefia, he ko e me'a pe ia 'a e tau'ataina. Ko e popula, ko e me'a pe 'e fanongo ki ai ko e seini mo e loka mo e uipi! Ko e 'ilo 'o e ongo fakafiefia, 'e 'ilo pe ia mei he loto mo e laumalie 'oku mafana, pea kuopau ke fakatau'ataina ka nau ongo'i 'a e ongo fakafiefia ko ia'.

Ko e ui 'o e Senituli 2: ke fakatau'ataina kitautolu Tonga, ke tau mafana fakalaumalie mo 'ilo 'a e ongo fakafiefia 'o e Senituli 3.

Na'e tuku pe 'a 'Isileli 'i Toafa he ta'u 'e 40 ke mo'ui honau kafe, pea toki hu ki he fonua 'o e Tala'ofa. Ko e ta'u 'e 40 ko ia, ko e anga 'o e kafo, ko e launga pe mo e hanu mo e fai angahala; ko 'Isileli ia 'i Toafa. Na'a nau hu ki Kenani 'o toe fakafou 'enua fuakava—Pea 'oku tau kei hiva pe hono fakamanatua: *hotau ohi 'e he 'Eiki, Mole hotau angamu'a; 'ene fakamolemole hia 'o 'etau talavou, ke tau toe fuakava, tau kamata pe fou (THB 401)*

Na'e 'i ai pe ngaahi me'a fakalavealoto 'i he Senituli 2, pea 'oku fiema'u ke faito'o he 'oua te tau hu mahamahaki ki he Senituli 3.

Ko e taha 'o e fakamamahi 'o e Senituli 2, pea 'oku tupu mei ai 'a e loloto 'o e mavahevahe 'a e lotu, pea 'oku kei kafo ai 'a e lotu mo e laumalie 'o e ngaahi famili tokolahi, 'i he fakamalohi 'a e lotu mo e fakahē. Ka kuo 'osi 'a e ta'u 'e 40, pea kuo 'osi mo e to'utangata na'e fakamamahi'i; kuo taimi ke kumi hotau Kenani.

Talamai 'e he Saame 51.8: Tuku ā ke u fanongo ki he fakafiefia mo e mavava, kae me'e 'a e ngaahi hui kuo ke fakavolu!

'Oku ou fakafongai atu 'a e Katoanga Senituli 2 'o e lotu ke kole fakamolemole atu ki he kakai lotu kotoa pe, mo ia kotoa pe ne kafo hono sino, 'atamai pe laumalie, koe'uh ko e lotu, 'i he ngaahi 'uhinga kehekehe: 'oku ou tautapa atu 'i he malumalu 'o e Kōsipeli 'o e Pule'anga 'o Hēvanī, ki ho'omou meesi mo e kelesi, ke tau fefakamolemole'aki ā! Kuo hulu 'etau mavahevahē mo e langa 'ā vahevahe he lotu, pea 'oku afuhia ai 'etau tu' mo 'etau tauhi 'Otua'.

Ko e fekau fakafonua kiate kitautolu mei he Hau, 'i he Tō Folofola Malanga 'o e Senituli 2; ke tau viki ā 'a e 'Eiki. Ko e viki 'o e tangata mo 'ene lavame'a ko e me'a fakakakano pe ia 'i māmani, pea 'oku tu'u ai 'a 'etau mavahevahē mo e fepulingaki mo e kelesi 'o e 'Otua. Ka ko e viki 'i he 'Eiki, ko e me'a faka-'Otua ia. Pea ko e me'a ia te tau taha ai mo mo'ui fakataha mo uoungataha; ko e 'imisi haohaoa ia 'o e fānau 'a e 'Otua. 'Oku taha pe 'a e 'Eiki, taha 'a e Tuī, taha 'a e Papitaiso, taha 'a e 'Otua mo Tamai 'a e kakai kotoa pe ('Efeso 4.5-6).

Ko e fakaakeake ko eni ki he taha 'e malava pe ia 'e ha ipu vai momoko, hangē ko e lau 'a e Kōsipeli! Pea ko e inu fe'unga pe ia mo e fefakamolemole'aki mo e fakalelei mo e mo'ui fou—'Oua na'a pehe 'e 'ikai fiemalie ai 'etau feinua. Ko e ipu vai momoko 'o e melino mo e fakalelei, ko e fu'u matavai mo'ui 'oku mapunopuna 'i lotu 'o iku ki he fānau'ifou mo e mo'ui ta'engata.

Te tau mafana fakalaumalie pe he ipu vai momoko, ke fanongo ai 'o 'ilo 'a e ongo fakafiefia hotau fakatau'ataina' mo fakamo'u.

Ko e mavava mo e Siupilate 'o e Senituli 2; ko e mavava mo e Siupilate 'o e Senituli 3, te tau mafana fakalaumalie mo kailavaki fiefia hotau tau'ataina, koe'uh pe ko Sīsū Kalaisi. 'I he tau'ataina ko ia, te tau mafana fakalaumalie ke hā'ele 'i he maama 'o e fofonga 'o Sihovā, pea hākahaka 'i hono Huafā, 'o ta'engata pea ta'engata.

'Ēmeni.